

ВІДГУК

на дисертаційне дослідження Лі Еньхуй
«Методика формування музично-слухових уявлень учнів на початковому етапі фортепіанного навчання», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами

Актуальність представленого до захисту дослідження є незаперечною, оскільки воно пов'язано не тільки із формуванням музично-слухових уявлень учнів на початковому етапі фортепіанного навчання, але й з можливістю формування здатності студентів відкрити та реалізувати унікальний та особистісний смисл мистецького пізнання, що дозволить їм цілісно і системно реалізовуватися у майбутній професійній діяльності. *Доцільність* наукового пошуку у згаданому напрямку зумовлена вимогами гуманістичного спрямування мистецької освіти щодо мистецького забезпечення освітньої практики можливостями формування музично-слухових уявлень учнів на початковому етапі фортепіанного навчання.

Актуальність досліджуваної проблеми підсилюється й виявленими Лі Еньхуй суперечностями між: існуванням різноманітних методичних розробок відомих представників музичної педагогіки та не достатнім висвітленням у цих матеріалах методів і підходів до формування музично-слухових уявлень учнів на початковому етапі навчання; існуючим у фортепіанному репертуарі для дітей та юнацтва потужним музично-розвивальним потенціалом і недостатнім його застосуванням для розвитку музичного слуху учнів; сучасними вимогами до виконавської діяльності та не розробленою методикою, спрямованою на її розвиток та удосконалення на основі музично-слухових уявлень учнів.

Подане до захисту дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки мистецтва і фортепіанного виконавства Українського державного університету імені М.П. Драгоманова за темою «Зміст, форми і методи удосконалення фортепіанної підготовки здобувачів вищої мистецької освіти». Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 8 від 30 січня 2020 р.).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна

Експертиза дисертації дає підстави стверджувати, що обґрунтованість та достовірність основних положень дисертації, отриманих результатів, висновків та рекомендацій підтверджується репрезентацією цілісної концепції формування музично-слухових уявлень учнів на початковому етапі фортепіанного навчання, яка розгортається в логічній послідовності сходження від абстрактного до конкретного: від висвітлення крізь призму філософського, загальнонаукового та конкретно-наукового вимірів досліджуваного феномена, через аналіз чинників, механізмів, етапів його формування.

Позитивної оцінки заслуговує науковий апарат дослідження Лі Еньхуй, його структурна побудова та джерельна база. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаної у роботі літератури та додатків. Послідовність поставлених завдань забезпечує новизну та практичну значущість роботи. До важливих позитивних рис дослідження, що складають його новизну, відносимо проведення наукового аналізу проблеми формування музично-слухових уявлень учнів на початковому етапі навчання; здійснення ретроспективного аналізу поняття «музично-слухові уявлення» та його розуміння в різні часи; визначення та обґрунтованість сутності змісту, структури, а також критеріїв і показників сформованості музично-слухових уявлень учнів у процесі фортепіанного навчання у позашкільних музичних навчальних закладах.

У процесі дослідницького пошуку дисертантом було виокремлено низку методологічних *підходів* (реалізація особистісного потенціалу учня; акцентуація слухової уваги; емоційно-естетичне сприймання музичних творів; зв'язок музичного навчання з національною культурою, спрямованість музичного навчання на розвиток емоційно-чуттєвого досвіду молодших школярів; спонукання до самооцінювання та коригування особистістю власної гри відповідно до уявленого образу); *принципів* (реалізації особистісного потенціалу учня; акцентуації слухової уваги; емоційно-естетичного сприймання музичних творів; зв'язку музичного навчання з національною культурою, - спрямованості музичного навчання на розвиток емоційно-чуттєвого досвіду молодших школярів; спонукання до самооцінювання та коригування особистістю власної гри відповідно до уявленого образу); *взаємопов'язаних педагогічних умов* (відбір найбільш емоційно-виразних музичних творів з урахуванням їх педагогічних завдань; впровадження у систему початкового навчання учнів творчих завдань, направлених на розвиток музично-слухових уявлень учнів; спрямованість музично-слухових уявлень молодших школярів у режим самостійного розвитку) та виокремлених до кожної з них специфічних *методів* формування музично-слухових уявлень учнів на початковому етапі фортепіанного навчання (активізації музичного слуху, емоційного заряду, пояснювально-ілюстративний

метод, метод ескізного вивчення музичного твору, емоційно-вольової саморегуляції, творчих завдань, ігровий, темброво-корекційний).

Авторкою ретельно сплановано і реалізовано експериментальну частину дослідження. У відповідності до поставленої мети та визначених завдань дисертанткою визначено критерії сформованості музично-слухових уявлень учнів на початковому етапі фортепіанного навчання; розроблено методику її діагностики; визначено змістові особливості рівнів сформованості означеного феномену. Сукупність визначених критеріїв, показників і рівнів дали змогу визначити стратегію та вихідні положення дослідно-експериментальної роботи. Одержані результати констатувального експерименту природно вписуються у теоретичні викладки Лі Еньхуй, ілюстровані яскравими прикладами виконання творчих завдань і вдалими коментарями до них, що розкривають значення окремих компонентів процесу формування музично-слухових уявлень учнів на початковому етапі фортепіанного навчання.

Проведена Лі Еньхуй перевірка вірогідності результатів експериментального дослідження та впровадження в навчально-виховний процес обумовлюють *практичну значущість* дисертації. Проведена експериментальна робота виявила позитивну динаміку формувальних впливів та підтвердила ефективність запропонованої методичної моделі формування музично-слухових уявлень учнів на початковому етапі фортепіанного навчання. Достовірність і вірогідність результатів дослідження підтверджено обґрунтованістю вихідних теоретико-методологічних положень, цілісністю та системністю їхнього аналізу; застосуванням під час наукового пошуку методологічних підходів та принципів; використанням як загальноприйнятих методів наукового пошуку, так і валідних специфічних дослідницьких методів.

3. Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

Дисертація Лі Еньхуй має традиційну структуру й складається з анотацій українською та англійською мовами, списку публікацій здобувача, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел до кожного розділу, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 208 сторінок. Обсяг основного тексту – 192 сторінки. У роботі подано 13 таблиць, 12 рисунків, що разом з літературою та додатками становить 16 сторінок.

У *вступі* обґрунтовано актуальність обраної для наукового пошуку теми, її мету і завдання та об'єкт і предмет дослідження; представлено теоретико-методологічну базу та окреслено комплекс взаємоузгоджених методів для розв'язання поставлених завдань; аргументовано наукову новизну й практичне значення отриманих результатів; відображено відомості про апробацію та

впровадження результатів дослідження та їх висвітлення у наукових публікаціях.

Зміст дисертації розгортається згідно сформульованих здобувачем завдань, спрямованих на досягнення мети дослідження, яка полягає у розробці, науковому обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики формування музично-слухових уявлень учнів на початковому етапі фортепіанного навчання.

У *першому розділі* дисертації обґрунтовано структуру музично-слухових уявлень учнів. Проведене історико-аналітичне дослідження теорії і практики навчання гри на фортепіано розкриває феномен «музично-слухові уявлення» у вигляді явища, яке відіграє провідну роль у загальному музичному розвитку учня на початковому етапі навчання. Виявлено, що така здібність піддається розвитку у процесі музичної діяльності на всіх етапах навчання, а її якість залежить від сформованості усіх компонентів: звуко-висотного, ладового, метро-ритмічного, мелодичного, гармонічного, поліфонічного, інтервального, аналітичного, динамічного, фактурного, архітектонічного, абсолютного. Згідно отриманих даних з науково-методичних джерел, виконавський процес в умовах фортепіанного навчання Лі Еньхуй представляє у вигляді діалектичної триєдності: музично-слухові уявлення; втілення цих образів у рухо-моторні дії на клавіатурі; відчуття реального звучання музичного інструмента. На основі теоретичного аналізу наукових джерел Лі Еньхуй визначено сутність поняття «формування музично-слухових уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання», яке в дисертації розглядається як «тривалий і цілеспрямований процес, спрямований на удосконалення усіх складових музичного слуху та їх творчий вплив на виконавську діяльність» (р 1.1)

У *другому розділі* представлено структуру музично-слухових уявлень молодших школярів та запропоновано організаційно-методичну модель їх формування на заняттях з фортепіано. Функціональна структура музично-слухових уявлень учнів представлена автором в єдності таких компонентів: мотиваційно-вольового, емоційно-рефлексивного, діяльнісного, креативно-виконавського. В структурі музично-слухових уявлень молодших школярів, вказує Лі Еньхуй емоційно-рефлексивний компонент набуває особливого значення: емоції регулюють потреби учня, виявляють його ставлення до музичних явищ, тобто надають їм індивідуальні характеристики, а рефлексії допомагають їх привласнити. На основі авторського визначення та аналізу наукових поглядів сучасних науковців, а також враховуючи всю складність та різну векторність музично-слухових уявлень Лі Еньхуй вважає за доцільне розглядати їх на засадах середовищного, індивідуально-диференційованого, рефлексивного та креативно-діяльнісного підходів. В другому розділі визначено та обґрунтовано методи ефективного формування музично-слухових уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання. До них належать: активізація музичного слуху, емоційне зарядження учня, пояснювально-ілюстративний метод, метод ескізного вивчення музичного твору, метод

емоційно-вольової саморегуляції, метод творчих завдань, ігровий метод, темброво-корекційний метод. Доповненням до визначених методів Лі Еньхуй відносить різноманітні тренінги, які спрямовуються на вирішення таких завдань: сприяти формуванню музично-слухової пам'яті; розвивати у школярів творчу уяву. Розроблена в другому розділі методична модель, розкриває особливості формування музично-слухових уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання і включає мету, завдання, принципи, педагогічні умови, структурні компоненти, форми і методи навчання.

В *третьому розділі* на основі теоретичного аналізу проблеми формування музично-слухових уявлень молодших школярів у позашкільних спеціалізованих музичних закладах і результатів констатувального експерименту обґрунтовано критерії (мотиваційно-вольовий, емоційно-рефлексивний, діяльнісний креативно-виконавський) та їх показники, а також визначено рівні сформованості музично-слухових уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання. Їх використання забезпечує повноцінне діагностування і перевірку отриманих даних в умовах навчального процесу. Представлені Лі Еньхуй критерії та показники відобразили основні характеристики музично-слухових уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання. В цьому розділі представлено впровадження у навчальний процес власної методики формування музично-слухових уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання. У відповідності з розробленою методикою, Лі Еньхуй виокремлює три етапи формування музично-слухових уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання: емоційно-розвивальний, музично-накопичувальний та операційно-виконавський. Результати формувального експерименту, ґрунтованого на поетапному впровадженні виокремлених педагогічних умов та відповідних до кожної з них методів, показали ефективність запропонованої методики формування музично-слухових уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання. Запровадження відбувалося за двома вибірками: експериментальною, де було застосовано конкретні методи згідно концептуальних положень інноваційної методики та контрольною, де учні навчалися за традиційною програмою. Це дозволило Лі Еньхуй протягом всього експерименту порівнювати результати сформованості кожного із компонентів до початку формувального експерименту та після проведення кожного з його етапів, що детально описано у (підр. 3.2.).

Представлені дані, дозволили здобувачеві засвідчити реальну ефективність запропонованої методики формування музично-слухових уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання. Мета дослідження була досягнута, завдання вирішені у повному обсязі, що підтверджено загальними висновками дослідження.

3. Рекомендації стосовно використання результатів і висновків дисертації

З огляду на зміст і висновки дисертації, досить ефективну експериментальну перевірку запропонованої автором методики, достатню апробацію основних наукових положень на конференціях в Україні і Китаї та оприлюднення результатів наукового пошуку у 7 наукових публікаціях автора, з них 4 статті в українських наукових (фахових) виданнях, 3 праць апробаційного характеру, вважаємо, що розроблене методичне забезпечення процесу формування музично-слухових уявлень учнів на початковому етапі фортепіанного навчання може бути впроваджено в освітній процес щодо набуття умінь і виконавських навичок гри на фортепіано в рамках музичної позашкільної освіти вищої музично-педагогічної освіти; його матеріали і висновки можуть бути використані у розробці навчальних посібників, робочих програм, методичних рекомендацій з питань формування виконавських умінь учнів в процесі фортепіанної підготовки. Зокрема, у навчальних курсах «Методика викладання музичного мистецтва» для спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Окремі позиції та результати розробленого методичного забезпечення формування музично-слухових уявлень учнів на початковому етапі фортепіанного навчання можуть бути впровадженими в освітній процес закладів вищої музично-педагогічної освіти; матеріали і висновки дослідження доцільно використовувати у розробці навчальних посібників, робочих програм, методичних рекомендацій.

Значущість отриманих результатів дослідження для науки і практики

До науково обґрунтованих результатів виконаного дослідження, котрі мають вагому наукову новизну й дають підстави кваліфікувати його як таке, що привносить нове розв'язання досліджуваної проблеми відносяться: *Компонентно-функціональна* структура музично-слухових уявлень учнів на початковому етапі фортепіанного навчання, яку складає єдність мотиваційно-вольового, емоційно-рефлексивного, діяльнісного та креативно-виконавського компонентів; *Інноваційна методика* формування музично-слухових уявлень учнів на початковому етапі фортепіанного навчання, котра містить визначені автором педагогічні умови, критерії, показники й рівні сформованості дослідженого феномену, а також методи та етапи, що сприяло ефективності сформованості досліджуваного феномену.

4. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, вважаємо за необхідне зазначити наступні дискусійні положення та зауваження до поданої дисертаційної роботи:

1. У дисертації глибоко розглянуто та визначено сутність процесу «формування музично-слухових уявлень» у вигляді явища, яке відіграє провідну роль у загальному музичному розвитку учня на початковому етапі навчання. Вважаю необхідним більш чітко обґрунтувати саме поняття «музично-слухові уявлення» в контексті його формування в учнів на початковому етапі фортепіанного навчання.
2. Вважаю доцільним розглядати компонентну структуру означеного феномену саме у першому розділі дисертаційного дослідження, а також звернути увагу на співвідношення послідовності визначених завдань та їх констатування в загальних висновках.
3. На констатувальному етапі дослідження, на нашу думку, бажано було б більш чітко розкрити специфічні недоліки та труднощі щодо наявності в учнів музично-слухових уявлень на початковому етапі фортепіанного навчання, а також конкретизувати і показати результати діагностики сформованості означеного феномену за кожним визначеним критерієм.
4. Вважаємо за необхідне розглядати рівнозначну кількість показників до кожного визначеного критерію сформованості музично-слухових уявлень молодших школярів у процесі фортепіанного навчання. Так в дослідженні діяльнісний критерій (на відміну від мотиваційно-вольового, емоційно-рефлексивного та креативно-виконавського критеріїв) враховує лише один показник, що ускладнює математичну обробку отриманих результатів (стр.140)
5. У тексті дисертаційної роботи зустрічаються певні стилістичні, граматичні, орфографічні помилки та огріхи технічного характеру.

Зазначені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, якій притаманні оригінальність, наукова новизна та практична значущість, високий теоретичний рівень, глибина наукових підходів і принципів до визначення педагогічних умов та методичного забезпечення процесу формування музично-слухових уявлень учнів на початковому етапі фортепіанного навчання

Прикінцевий висновок

Враховуючи актуальність дослідженої проблеми, наукову новизну положень дисертації, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, теоретичну і практичну значущість, вважаємо, що дисертаційна робота Лі Еньхуй «Методика формування музично-слухових уявлень учнів на

початковому етапі фортепіанного навчання», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво), є цілісним завершеним самостійним дослідженням, яке за своїм науково-теоретичним рівнем, новизною у постановці та вирішенні досліджуваної проблеми, аргументованістю теоретичних положень, висновків та практичним значенням відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8; Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 і може бути рекомендованим до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент, завідувачка кафедри
музично-інструментальної
підготовки ДЗ «Південноукраїнський
національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

Марина ДЕМИДОВА

